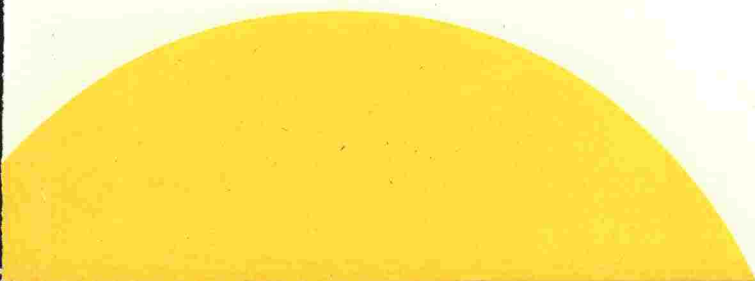

Joukkoliikenne tiensuunnittelussa

Opas tiehankkeen suunnittelijalle

Joukkoliikenne tiensuunnittelussa

Opas tiehankkeen suunnittelijalle

Suunnitteluvaiheen ohjaus

Tiehallinto

Helsinki 2002

Olli Penttinen, kansikuva

ISBN 951-726-882-3
TIEH 2100013-02

Edita Prima Oy
Helsinki 2002

Julkaisua myy:
Tiehallinto, julkaisumyynti
Telefaksi 0204 22 2652
Sähköposti: julkaisumyynti@tiehallinto.fi
www.tiehallinto.fi/julkaisut

Valokuvat:

Olli Penttinen s. 10 ja 21
Timo Vuoriainen s. 9 ja 23
Olli Mäkelä s. 25 ja 28

Painotuote

Tiehallinto
Opastinsilta 12 A
PL 33
00521 HELSINKI
Puhelinvaihte 0204 2211

TIEHALLINTO

MUU OHJAUS

19.8.2002

2034/1999/20/52

VASTAANOTTAJA

Tiepiirit

SÄÄDÖSPERUSTA

KORVAA/MUUTTAA

KOHDISTUVUUS

Tiehallinto

VOIMASSA

1.10.2002 - toistaiseksi

ASIASANAT

Joukkoliikenne, linja-autoliikenne, osallistuminen, suunnitteluprosessi, tien suunnittelu

---

Joukkoliikenne tiensuunnittelussa - Opas tiehankkeen suunnittelijalle, TIEH 2100013-02

Tässä oppaassa kuvataan, miten joukkoliikenneasiat pitäisi käsitellä ja ottaa huomioon erityyppisissä tiehankkeissa niiden eri suunnitteluvaiheissa. Keskeistä oppaassa on joukkoliikennettä koskevien suunnittelutehtävien sisältö ja suunnitteluyhteistyön hoitaminen. Julkaisu ei sisällä joukkoliikenne-ratkaisujen teknisiä suunnitteluohjeita.

Opas on laadittu lähinnä tiehankkeita silmälläpitäen, mutta sitä voidaan soveltaa myös katuhankkeisiin.

Oppaassa on käyty läpi joukkoliikennettä koskeva lähtöaineisto ja sen hankkiminen sekä kuvattu yhteistyötahot joukkoliikenneasioissa ja esitetty, kuinka yhteistyö heidän kanssaan kannattaa hoitaa. Oppaassa on suositukset joukkoliikenneasioiden esittämistä suunnitelma-asiakirjoissa. Rakentamisvaiheessa tarvittavista erityisjärjestelyistä ja viestinnästä on oma kohtansa.

Apulaisjohtaja
Liikennetekniikka

Pauli Velhonoja

Tieinsinööri

Jukka Lehtinen

LISÄTIETOJA

Jukka lehtinen
Tiehallinto, Liikennetekniikka
Puh. 0204 22 2329

JAKELU/MYYNTI

Tiehallinto, julkaisumyynti

Telefaksi 0204 22 2652

TIEDOKSI

Tiehallinnon ydinprosessit
Tiepiirit
Liikenne- ja viestintäministeriö
Lääninhallitukset
Linja-autoliitto
Matkahuolto Oy
Suomen Paikallisliikenneliitto
Suomen kuntaliitto
Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta YTV
Tiekonsultit
Ohjausryhmän jäsenet

ESIPUHE

Opas on tarkoitettu tiehankkeen suunnittelijalle ja sen tavoitteena on esittää, kuinka joukkoliikenneasiat käsitellään osana suunnitteluprosessia. Oppaassa on myös suppeasti käsitelty joukkoliikennettä hankkeen rakentamisvaiheessa. Tarkastelun pääpaino on linja-autoliikenteessä.

Oppaassa on kuvattu, miten joukkoliikenneasiat pitäisi käsitellä ja ottaa huomioon erityyppisissä hankkeissa ja eri suunnitteluvaiheissa. Joukkoliikennettä koskeva lähtöaineisto ja sen hankinta on käyty läpi. Oppaassa on käsitelty suunnitteluprosessiin liittyvät yhteistyötahot joukkoliikenneasioissa sekä esitetty, kuinka vuoropuhelu heidän kanssaan kannattaa hoitaa. Lisäksi on esitetty, kuinka joukkoliikenneasiat tulisi esittää suunnitelma-asiakirjoissa.

Oppaan pohjaksi tehty selvitys on raportoitu omana julkaisunaan Tiehallinnon selvityksiä -sarjassa (39/2001, TIEH 3200685).

Opas on tehty Tiehallinnon Tie- ja liikennetekniikka -yksikön toimeksiannosta. Lisäksi työtä ovat rahoittaneet liikenne- ja viestintäministeriö ja Savo-Karjalan tiepiiri.

Työn ohjausryhmään ovat kuuluneet:

Outi Ryyppö	Tiehallinto, Keskushallinto
Terhi Nissinen	Tiehallinto, Savo-Karjalan tiepiiri
Hannu Korhonen	Tiehallinto, Savo-Karjalan tiepiiri
Pertti Asikainen	Tiehallinto, Kaakkois-Suomen tiepiiri
Toini Puustinen	Itä-Suomen lääninhallitus
Liisa Joenperä	Itä-Suomen lääninhallitus
Matti Jolkkonen	Linja-autoliitto
Seija Pasanen	Kuopion kaupunki

Oppaan viimeistelyä on ohjannut Jukka Lehtinen Tiehallinnon keskushallinnosta.

Oppaan laatimisesta ovat Tieliikelaitoksen konsultoinnissa vastanneet Olli Mäkelä ja Vesa Partanen.

Helsinki elokuu 2002

Tiehallinto
Liikennetekniikka

SISÄLTÖ

1	YLEISTÄ	9
2	LÄHTÖAINEISTO	10
2.1	Mitä lähtöaineistoa tarvitaan	10
2.2	Mistä lähtöaineisto hankitaan	11
2.3	Joukkoliikennettä koskevat suunnitteluohjeet	14
3	TIEHANKKEIDEN VAIKUTUS JOUKKOLIIKENTEEEN TOIMINTAEDELLYTYKSIIN	15
3.1	Reitit ja joukkoliikenteen palvelutaso	15
3.2	Pysäkit	15
3.3	Erityisratkaisut	15
4	JOUKKOLIIKENNE ERILAISISSA TIEHANKKEISSA	16
4.1	Tien parantaminen nykyistä linjausta noudattaen	17
4.2	Tien parantaminen uuteen paikkaan	18
4.3	Tiehankkeet taajamissa ja kaupunkiseuduilla	19
4.4	Liittymä- ja eritasoliittymähankkeet	20
5	VUOROPUHELU YHTEISTYÖTAHOJEN KANSSA	21
5.1	Lausunnot ja suunnitelman hallinnollinen käsittely	22
5.2	Hankeryhmä- ja teemakokoukset	22
5.3	Yleisötilaisuudet	23
5.4	Yhteydenpito linja-autoyrittäjiin	23
6	JOUKKOLIIKENTEEEN ESITTÄMINEN SUUNNITELMISSA	24
7	JOUKKOLIIKENNE RAKENTAMISVAIHEESSA	28
7.1	Työnaikaiset joukkoliikenne- ja pysäkkijärjestelyt	28
7.2	Liikenteenharjoittajien informointi ja joukkoliikennejärjestelyistä tiedottaminen	29
8	KIRJALLISUUTTA	30
9	LIITTEET	31
1.	Joukkoliikenteeseen liittyviä käsitteitä ja määritelmiä	
2.	Toimijat joukkoliikenneasioissa	
3.	Tarkistuslista joukkoliikenteen käsittelystä tiehankkeissa	

1 YLEISTÄ

Henkilöliikennelain mukaan joukkoliikenteen hoitamisen edellytykset tulee ottaa huomioon kaavoituksessa ja muussa maankäytön ja liikenneväylien suunnittelussa. Kun tiehanketta suunnitellaan ja toteutetaan, joukkoliikenteen tarpeet ja toimintaedellytykset tulee ottaa huomioon koko suunnittelu- ja rakentamisprosessin aikana. Suunnittelun alkuvaiheessa tehtävät vaihtoehtotarkastelut ja perusratkaisujen valinta ovat merkittäviä joukkoliikenteen palvelutason kannalta. Tämän vuoksi joukkoliikenteen näkökohtien tulee olla mukana alusta alkaen.

Tienpitäjänä Tiehallinnolla on tärkeä asema joukkoliikenteen toimintaedellytysten ylläpitämisessä ja parantamisessa. Tiehankkeiden suunnittelua ja toteuttamista ohjaavat erityisesti seuraavat Tiehallinnon toimintatavat:

- Joukkoliikenteen tarpeet otetaan huomioon tasavertaisena muiden tienkäyttäjryhmien tarpeiden rinnalla kaikessa Tiehallinnon toiminnassa, niin suunnittelussa, teettämisessä kuin palvelujen kehittämisessä.
- Tiehallinto kehittää uusia toimintatapoja, ratkaisuja, ohjeita ja laatuvaatimuksia omalle toiminnalleen joukkoliikenteen toimintaedellytysten parantamiseksi. Toimintaedellytysten parantamisella pyritään tukemaan joukkoliikenteen kilpailukykyä muiden kulkumuotojen rinnalla.
- Tiehallinto lisää tietoa ja osaamista joukkoliikennettä koskevissa asioissa sekä aloitteellista yhteistyötä niin valtakunnallisella kuin alueellisella tasolla.

Joukkoliikenteessä on runsaasti toimijaosapuolia. Liikennöintiä hoitavien yritysten ja muiden liikenteenharjoittajien lisäksi mukana ovat joukkoliikenteen suunnittelua, liikennepalvelujen ostoa ja rahoittamista sekä lupaviranomaisen tehtäviä hoitavat tahot. Tässä kentässä yhteistyön merkitys eri osapuolten kanssa korostuu. Tämän oppaan yhtenä tavoitteena on auttaa hankesuunnittelijaa yhteistyön ja vuoropuhelun hoitamisessa.

Joukkoliikenteeseen liittyviä yhteistyötahoja ja heidän asemaansa yksittäisen tiehankkeen kannalta on esitelty liitteessä 2.

2 LÄHTÖAINEISTO

2.1 Mitä lähtöaineistoa tarvitaan

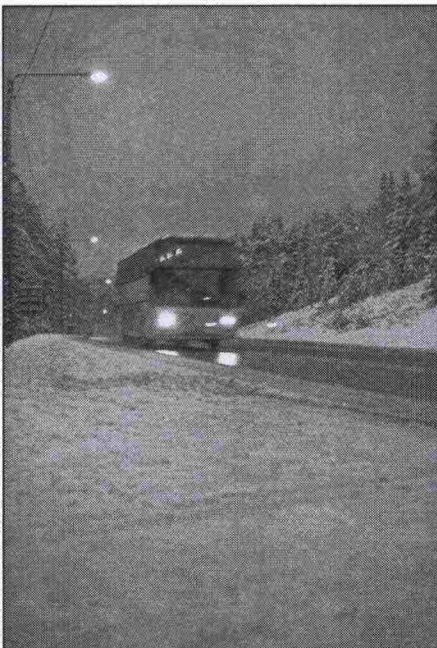
Tiehanketta suunniteltaessa tarvitaan joukkoliikennettä koskevana lähtöaineistona yleensä:

- alueen maankäyttötiedot
- suunniteltavan kohteen kautta kulkevat linja-autolinjat, vuorojen määrä ja liikennöitsijät sekä muu joukkoliikenne (esim. koulukyydit)
- tulevaisuuden näkymät niin maankäytön kuin joukkoliikenteen osalta (ennuste joukkoliikenteen kehittymisestä)
- linja-autopysäkkien sijainti, varustelu, kevyen liikenteen yhteydet ja käyttäjämäärä.

Hankkeen luonteesta ja suunnitteluympäristöstä riippuen saatetaan lisäksi tarvita seuraavia tietoja:

- linja-autoaseman tai muun joukkoliikenneterminaalin sijainti, liittymät, kevyen liikenteen yhteydet ja muut liikennejärjestelyt
- joukkoliikenteen erityiskohteet ja niiden liikennejärjestelyt (koulut, sairaalat, teollisuuslaitokset yms.)
- syöttö-, vaihto- ja liityntäliikennepysäkit (esim. vaihto toiseen kauko- tai paikallisliikennebussiin tai vaihto koulutaksista linja-autoon)
- joukkoliikenteen matkustajamäärät ja potentiaaliset käyttäjät suunnittelu-kohteen vaikutuspiirissä (esim. koululaisten asuinpaikat).

Nykytilanteen lisäksi tulee selvittää joukkoliikenteestä tehdyt kehittämissuunnitelmat. Liikennejärjestelmäsuunnitelmat ja erityisesti niiden joukkoliikennettä koskevat osat, kuten joukkoliikenteen laatukäytäväsuunnitelmat tai palvelutasotavoitteet, ovat tärkeää lähtöaineistoa. Samaten kaavat ja maankäyttösuunnitelmat on tarpeen käydä läpi joukkoliikenteen näkökulmasta, jotta tiesuunnittelussa voidaan tehdä joukkoliikenteen kehittämistä tukevia ratkaisuja.

Linja-autoreitit

Linjaliikenteessä käytettävä reitti ja aikataulu määritellään liikenneluvassa.

Ostoliikenteessä reitti ja aikataulu on määritelty osana sopimusta.

Reittimuutokset edellyttävät liikennelupien tai ostosopimusten tarkistamista.

2.2 Mistä lähtöaineisto hankitaan

Maastoinventointi on käyttökelpoinen tapa koota yksittäisen tiehankkeen osalta tiedot pysäkkien ja terminaalien sijainnista, varustetasosta ja kevyen liikenteen yhteyksistä. Muu joukkoliikennettä koskeva lähtöaineisto joudutaan yleensä kokoamaan eri tahoilta. Taulukkoon 2-1 on koottu yhteenveto siitä, mistä lähtötietoa kannattaa hankkia ja arvio siitä, miten hyvin tietoa on saatavissa.

Taulukko 2-1. Linja-autoliikennettä koskevan aineiston tietolähteet.

Tiedon sisältö	Tietolähde						
	Tiehallinto (tiepiirit)	Lääninhallituksen liikenneosasto	Matkahuolto (paikallispäällikkö)	Kunta tai YTV	Linja-autoliitto (alueasiamies)	Liikennöitsijät	Internet, muut tietolähteet
Linja-autoreitit		***	***	*	**	***	*
Aikataulut, vuoromäärät		**	***	*	**	***	*
Liikennöitsijät (tiejaksolla)		***	***	***	***		*
Pysäkkien sijainti ja varustetaso	**			*	**		
Pysäkkien käyttäjämäärät	*				*	*	
Paikallisliikenne		**	***	***	**	***	**
Erytisliikenne (palveluliikenne, koulukuljetukset ym.)		*	*	**	**		
Terminaalit (liikennejärjestelyt)			***	***	**		
Maankäyttötiedot ja -suunnitelmat				***			
Joukkoliikennesuunnitelmat, liikennejärjestelmäsuunnitelmat	*	**		***	**	**	

- *** Tieto hyvin saatavissa
- ** Tieto saatavissa
- * Tieto mahdollisesti saatavissa

Seuraavassa on tarkemmin käyty läpi eri tahoja lähtöaineiston hankinnan kannalta.

Tiehallinto

Tiehallinnon käytössä olevassa paikkatietoaineistoissa on tiedot mm. tienvarren rakennuksista ja asukkaista ikätietoineen. Näiden avulla voidaan arvioida pysäkkikohtaisia matkustajamääriä ja selvittää myös kouluikäisten lasten määrä koulukuljetuksia ajatellen.

Tiepiirien tekemissä kevyen liikenteen laskennoissa on toisinaan rekisteröity myös pysäkkien käyttäjien määrä.

Tiepiirit ovat yhtenä osapuolena olleet laatimassa kaupunkiseutu- tai maakuntakohtaisia liikennejärjestelmäsuunnitelmia, joissa on yleensä linjattu joukkoliikenteen kehittämistarpeet ja painopisteet. Perustietoa tiepiirin alueen joukkoliikenteestä löytyy myös vuosina 2000 - 2001 laadituista tiepiirikohtaisista joukkoliikenneselvityksistä.

Lääninhallitus

Lääninhallituksen liikenneosastolla on hyvä tuntemus alueensa linja-autoliikenteestä. Lääninhallituksen liikennelupa-aineistossa on tiedot linjaliikenteen reiteistä, aikatauluista ja liikenteenharjoittajista. Lisäksi lääninhallituksilta on saatavissa joukkoliikennettä koskevaa suunnitteluaineistoa.

Liikennelupa-aineisto on tallennettu valtakunnalliseen liikenneluparekisteriin (VALLU). VALLUsta on mahdollista tulostaa raportti esimerkiksi tietyn pisteen kautta tai tiettyjen pisteiden välillä kulkevista reiteistä ja vuoroista. DigiStop -hankkeessa saata-
vat pysäkkien koordinaattitiedot viedään VALLUn karttasovellukseen, mikä parantaa linja-autoreitistöstä tehtävien karttatulosteiden käyttökelpoisuutta.

Matkahuolto Oy

Matkahuolto ylläpitää kauko- ja pikavuorojen aikataulutietoja. Koko maata koskevat tiedot on koottu keskustietokoneelle, mutta alueellinen aikataulupalvelu toimii kuitenkin toistaiseksi paperitulosteiden avulla.

Tiehankeita koskevat reitti- ja aikataulukyselyt voidaan osoittaa Matkahuollon paikallispäälliköille, joita on yli 60 paikkakunnalla. Yksittäisen tiejakson vuoro- ja aikataulutietojen kokoaminen tapahtuu käsityönä. Matkahuollolla on tarkat tiedot eri linjoilla käytettävistä reiteistä, koska ne ovat pohjana matkustajainformaatiolle.

Kunta

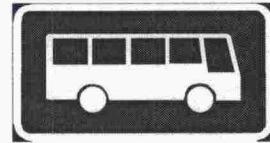
Kuntien valmiudet lähtöaineiston toimittamisessa vaihtelevat. Suurimmissa kaupungeissa on omat joukkoliikenneyksikkönsä. Helsingissä ja Tampereella on liikennelaitos, joka suunnittelee ja hoitaa liikennöintiä. Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta (YTV) suunnittelee ja ostaa joukkoliikennepalveluja sekä ylläpitää joukkoliikennerekisteriä. Pienemmissä kunnissa on nimetty joukkoliikennedyshenkilö, jonka sijoitus kunnan organisaatiossa vaihtelee.

Joukkoliikenneyksikössä tai -yhdyshenkilöllä on useimmissa kunnissa tiedot paikallisliikenteestä ja kunnan sisäisestä liikenteestä. Heidän välityksellään saa tiedot koulukyydeistä sekä palvelu- ja muusta erityisliikenteestä. Heillä on myös mahdollinen muu joukkoliikennettä koskeva aineisto, kuten joukko-

Pysäkkitiedot

Tierekisterissä tai muissa Tiehallinnon rekistereissä on tiedot pysäkkien sijainnista ja varustuksesta osalta tietoa. Tietojen kattavuus lisääntyy koko ajan uusien inventointien myötä. Rekisteritietoja käytettäessä on niiden ajantasaisuus tarkistettava.

Maastoinventoinnilla saadaan suhteellisen pienellä työmäärällä suunnittelun kannalta käyttökelpoinen aineisto pysäkeistä, niiden varustelusta ja laatutasosta, kevyen liikenteen yhteyksistä pysäkeille ja muista pysäkeihin liittyvistä järjestelyistä.

liikennesuunnitelmat. Osalla kunnista on myös rekisteritiedot ainakin paikallisliikenteen pysäkeistä, mutta tältä osin käytäntö vaihtelee.

Kaavat ja maankäyttösuunnitelmat sekä joukkoliikenneratkaisujen suunnittelussa tarpeelliset liikenneverkkoja ja kevyen liikenteen väylästä koskevat suunnitelmat on saatavissa yleensä kunnan teknisestä toimesta.

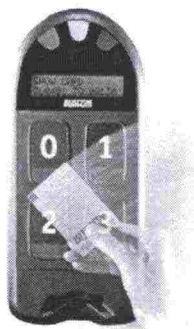
Linja-autoliitto, Paikallisliikenneliitto ja liikennöitsijät

Linja-autoliiton alueasiamies edustaa alueensa linja-autoyrittäjiä. Yhteydenpito yrittäjiin on tiivistä, joten alueasiamiehen kautta on helppo saada yhteys liikenteenharjoittajiin. Alueasiamiehillä on hyvä käsitys alueensa liikennöinnin ongelmista, parantamistarpeista ja kehitysnäkymistä.

Linja-autojen ja pysäkkien matkustajamäärätiedot

Nykyään lähes kaikilla liikennöitsijöillä on käytössään matkustajamääriä rekisteröivät rahastusjärjestelmät. Näissä matkustajat rekisteröidään joko pysäkkikohtaisesti pysäkin nimen perusteella tai kyytiinnousajan perusteella, mikä vaikuttaa saatavissa olevan matkustajamäärätiedon muotoon.

Kaikilla yrityksillä on tiedossa linjakohtaiset matkustajamäärät, mutta niiden käyttötarve yksittäisen tiehankkeen suunnittelussa on pysäkkikohtaista tietoa vähäisempää.

Helsingin seudulla toimii Paikallisliikenneliiton sopimusliikennetoimikunta, joka toimii jäsenyritystensä yhteenliittymänä.

Liikennöitsijöillä on yleensä parhaat tiedot yksittäisen linjan liikennöinnistä, liikenneympäristön ongelmista ja kehittämistarpeista sekä reittien ja pysäkkien muutostarpeista. Erityisesti tieosuuksilla, joita liikennöi vain yksi tai muutama yritys, kannattaa jo lähtöaineiston hankintavaiheessa olla yhteydessä suoraan yrittäjiin.

Linja-autoyrittäjät ovat yleensä ainoa tietolähde pysäkkien matkustajamäärien osalta. Yrittäjien valmiudet toimittaa pysäkkikohtaista matkustajamäärätietoa vaihtelevat yrityksen koosta ja käytettävästä rahastusjärjestelmästä riippuen.

Aikataulujulkaisut ja internet

Tiekohtaiset linja-, vuoro- ja liikennöitsijätiedot on poimittavissa erilaisista aikataulujulkaisuista. Näihin on yleensä koottu paikkakuntaväleittäin aikatauluyhdistelmät ja kartat, joiden avulla on helppo koota tiettyä tieosuutta liikennöivät vuorot. Aikataulujulkaisuja tuotetaan paikallisliikenteestä, pikavuoroliikenteestä, seutulippualueittain tai maakunnittain. Useilla liikennöitsijöillä on lisäksi omat aikatauluyhdistelmänsä. Aikataulujulkaisuja käytettäessä on tarpeen varmistua, että mukaan tulee kaikki tiejaksoa käyttävä liikenne. Aikataulujulkaisuja on saatavissa mm. Matkahuollon toimipisteistä.

Internetistä on saatavissa varsin hyvin eri joukkoliikennevälineiden aikatauluja reitti-informaatiota. Internetiin tietoa toimittavat ja ylläpitävät monet tahot, joten ongelmana on löytää kattavasti yksittäistä suunnittelukohdetta koskevat tiedot.

Aikataulupalvelut sisältyvät yleensä internet-palvelutuottajien aloitussivujen valintoihin. Lisäksi esim. Linja-autoliiton internet-sivuilta on linkit eri kaupunkien paikallisliikenneaikatauluihin ja joihinkin maakunnallisiin aikatauluihin sekä jäsenyritysten sivuille, joilta yleensä löytyvät yrityskohtaiset aikataulut.

Pikavuoroaikataulut löytyvät Matkahuollon internet-sivuilta. Matkahuolto tekee koko ajan työtä sen eteen, että koko bussiliikenteen aikataulut olisi löydettävissä internetistä.

2.3 Joukkoliikennettä koskevat suunnitteluohjeet

Sekä teknistä että muuta ohjeistoa joukkoliikenneneratkaisujen suunnitteluun ovat laatineet Tiehallinnon lisäksi mm. liikenne- ja viestintäministeriö, Paikallisliikenneliitto, suurimmat kaupungit, Pääkaupunkiseudun Yhteistyövaltuuskunta (YTV) ja ympäristöministeriö.

Liikenne- ja viestintäministeriö vastaa joukkoliikennettä koskevien säädösten valmistelusta, yleisistä liikennepoliittisista linjauksista sekä lähinnä liikenteen harjoittamista koskevasta ohjauksesta.

Tiehallinto vastaa yleisillä teillä käytettävistä joukkoliikenteen teknisten ratkaisujen suunnitteluohjeista, mutta etenkin taajamaväyliä koskevat ohjeet ovat sovellettavissa myös kaduille. Suurelta osin joukkoliikennettä koskevat ohjeet sisältyvät yleiseen suunnitteluohjeistoon.

Paikallisliikenneliiton, suurimpien kaupunkien ja YTV:n laatimat ohjeet on tarkoitettu lähinnä kaupunkien käyttöön ja kaupunkiseutujen olosuhteisiin. Ympäristöministeriö ohjeistaa joukkoliikenteen käsittelyä kaavoituksessa ja maankäytön suunnittelussa.

3 TIEHANKKEIDEN VAIKUTUS JOUKKOLIIKENTEN TOIMINTAEDELLYTYKSIIN

3.1 Reitit ja joukkoliikenteen palvelutaso

Hankkeet, joissa tie rakennetaan uuteen paikkaan, esimerkiksi ohikulkutie, moottoriväylä tai suurempi tieoikaisu, saattavat johtaa joukkoliikenteen reitimuutoksiin. Erityisesti pikavuoroliikenne pyrkii hakeutumaan nopeimmille reiteille. Joukkoliikenteen palvelutason kannalta uudet yhteydet tulisi sijoittaa ja suunnitella siten, että niille on mahdollista toteuttaa asutusta ja muuta maankäyttöä palvelevat pysäkit. Mikäli linja-autoreitit pyritään säilyttämään rinnakkaistiellä, tulee liittymät ja muut järjestelyt toteuttaa siten, ettei linja-autoliikenteen palvelutaso kärsi oleellisesti päätieyhteyteen verrattuna.

Linja-autopysäkit

Tienpitäjä päättää linja-autopysäkkien paikoista ja varustuksesta sekä ja vastaa niiden rakentamisesta. Tie- tai katulainsäädännössä ei ole määräyksiä pysäkkien sijoittamisesta, toteuttamisesta tai ylläpidosta, vaan nämä perustuvat erilaisiin suunnitteluohjeisiin ja muodostuneisiin käytäntöihin.

Pikavuoropysäkki vaatii erillisen päätöksen. Asia kannattaa panna vireille lääninhallituksen kautta, joka pyytää asiasta tarvittavat lausunnot ja tapauksesta riippuen tekee itse päätöksen tai lähettää asian liikenne- ja viestintäministeriön ratkaistavaksi.

3.2 Pysäkit

Suunnittelukohteen pysäkkijärjestelyt on aina tarpeen käydä läpi. Kun pysäkkien sijainti ja pysäkkiyhteydet suunnitellaan yhdessä kevyen liikenteen väylien ja alikulkujen kanssa, voidaan pysäkkien saavutettavuutta ja pysäkkiyhteyksien turvallisuutta parantaa. Samalla on mahdollisuus huolehtia saattoliikenteen pysäköinnistä ja polkupyörien säilytysmahdollisuudesta pysäkkien tuntumassa.

Sekä eritasoliittymissä että tasoliittymäratkaisussa (kiertoliittymä/liikennevalot/liittymien porrastus) pysäkit ja niiden yhteydet on tarpeen ottaa huomioon jo liittymätyyppiä valittaessa.

Pysäkkien sijoittelulla suhteessa ajorataan ja kevyen liikenteen väylään voidaan parantaa pysäkkien viihtyisyyttä ja turvallisuutta. Tiehankkeiden yhteydessä suunnitellaan ja toteutetaan tarvittavat pysäkkikatokset ja muu pysäkkivarustelu.

3.3 Erityisratkaisut

Tiehankkeiden yhteydessä tulee selvittää tarve ja mahdollisuudet joukkoliikenteen sujuvuutta parantaviin erityisratkaisuihin. Näitä ovat esimerkiksi joukkoliikennekaistat liittymissä tai linja-autotunnistimiin perustuvat joukkoliikenne-etuudet liikennevaloissa.

Tiehankkeisiin liittyvät terminaalit, liityntäliikennepysäkit sekä koulut, sairaalat ja muut joukkoliikenteen erityiskohteet ovat tärkeitä joukkoliikenteen palvelutason kannalta. Toimivien ratkaisujen avulla voidaan joukkoliikenteen palvelutasoa ja turvallisuutta merkittävästi parantaa. Joukkoliikenteen esteettömyys tulee olla kaikkien ratkaisujen lähtökohtana.

4 JOUKKOLIIKENNE ERILAISISSA TIEHANKKEISSA

Tiehankeksen tyyppi ja toteutusympäristö vaikuttavat siihen, mitä joukkoliikenteeseen liittyviä asioita käsitellään eri suunnitteluvaiheissa (kuva 4-1) ja miten ne painottuvat. Hankkeen perusteet vaikuttavat joukkoliikenneasioiden käsittelyyn; joukkoliikenteen toimintaedellytysten parantaminen voi olla hankkeen yhtenä lähtökohtana.

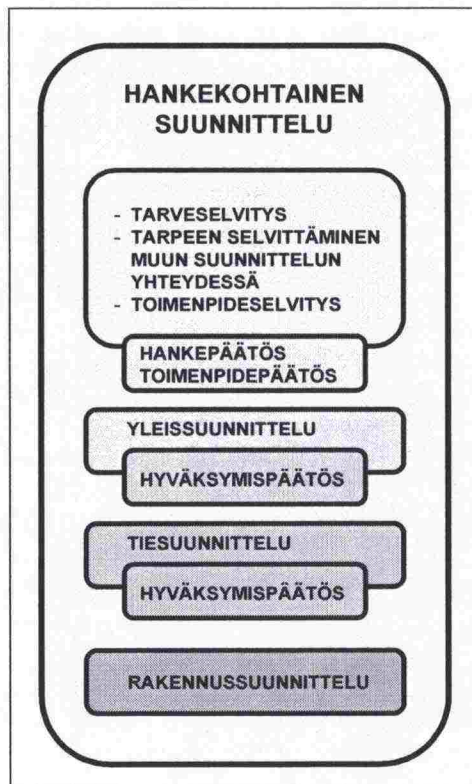
Tarveselvitys- ja yleissuunnitelmavaiheessa joukkoliikennettä on tarpeen tarkastella verkollisesti hankkeen vaikutuspiirissä. Tämä korostuu erityisesti uusien yhteyksien suunnittelussa tai hankkeissa, joissa tielinjaa siirretään. Kaupunkiseuduilla määritellään joukkoliikenteen painotukset ja etuudet suhteessa muuhun liikenteeseen. Pysäkkien sijoittelu ja pysäkkijärjestelyjen yleinen laatutaso ratkaistaan yleissuunnitelmavaiheessa.

Tiesuunnitelmavaiheessa painottuu toimivien pysäkkiratkaisujen ja pysäkkiyhteyksien suunnittelu saatto- ja liityntämahdollisuuksineen. Tässä vaiheessa määritellään myös pysäkkikatosten ja muun varustelun taso ja arkkitehtuuri. Rakennussuunnitelmavaiheessa suunnitellaan mitoitus ja rakenteet yksityiskohtaisesti.

Toteutuksen hankintatapa vaikuttaa tiesuunnitelmavaiheen sisältöön. Mikäli rakennussuunnittelu sisällytetään rakentamisurakkaan, tiesuunnitelmavaiheessa pysäkkikatosten ja muun varustelun laatutaso ja rakenteet on määriteltävä riittävän yksityiskohtaisesti.

Seuraavissa luvuissa on tarkemmin käsitelty joukkoliikenteen suunnittelua, tarvittavaa lähtöaineistoa ja yhteistyötahoja erilaisissa hankkeissa:

- tien parantaminen nykyistä linjausta noudattaen
- tien parantaminen uuteen paikkaan (tieverkkoa muuttavat hankkeet)
- tiehankkeet taajamissa ja kaupunkiseuduilla
- liittymä- ja eritasoliittymähankkeet.

Kuva 4-1. Tiehankeksen suunnitteluvaiheet.

4.1 Tien parantaminen nykyistä linjausta noudattaen

Kun tietä parannetaan nykyisellä paikallaan, joukkoliikenteen kannalta painottuvat

- pysäkkien sijaintipaikkojen ja pysäkkijärjestelyjen tarkistaminen sekä kevyen liikenteen yhteydet pysäkeille
- koulukuljetuksiin ym. liittyvien liityntäpysäkkien tarve ja toteuttaminen
- pysäkkijärjestelyt erityiskohteiden, kuten koulujen kohdalla.

Etenkin pääteillä on usein tarve parantaa tien suuntausta. Vertailtaessa ja ratkaistaessa suuntausvaihtoehtoja vaikutukset joukkoliikenteen palvelutasoon ja toimintaedellytyksiin tulee ottaa huomioon. Sivuuun jäävät tieosuudet muuttuvat yleensä yksityisteiksi ja linja-autoliikenne siirtyy uudelle tielinjalle. Pysäkkietäisyydet syrjään jäävälle tienvarsiasutukselle tulee tällöinkin säilyttää kohtuullisina.

JOUKKOLIIKENTEN KÄSITTELY PARANTAMISHANKKEISSA			
Tarveselvitys/ Toimenpideselvitys	Yleissuunnitelma	Tiesuunnitelma	Rakennussuunnitelma
<p>Lähtötiedot: Tiejakson linja-autoliikenne - linjat, vuoromäärä, liikenteenharjoittajat Pysäkit - sijainti, varustetaso, käyttäjämäärä Joukkoliikenteen erityiskohteet (koulut, sairaalat jne.). Kaavat ja maankäyttö joukkoliikenteen kannalta.</p> <p>Yhteistyötahot: - liikennöitsijät/ Linja-autoliiton alueasiamies - kunta</p> <p>Toimenpiteet: Selvitetään haastatelluin joukkoliikenteen nykytila sekä kehittämistarpeet ja -vaihtoehdot. Määritetään periaatteet joukkoliikenteen käsittelylle jatkosuunnittelussa.</p>	<p>Yleissuunnitelmaa ei aina laadita. Tällöin toimenpideselvityksessä tulee määritellä joukkoliikenteen periaateratkaisut.</p> <p>Lähtötiedot: Päivitetään ja täydennetään edellisen suunnitteluvaiheen lähtöaineisto. Käydään läpi käsittelyssä tullut aineisto.</p> <p>Yhteistyötahot: - kunta - liikennöitsijät/ Linja-autoliiton alueasiamies - lääninhallitus - kylätoimikunnat</p> <p>Toimenpiteet: Suunnitellaan pysäkkien sijainti ja tarvittavat kevytliikenteen ja saatoliikenteen yhteydet. Tielinjan vaihtoehdotarkasteluissa otetaan huomioon joukkoliikenteen reitit ja palvelutaso.</p>	<p>Lähtötiedot: Päivitetään ja täydennetään edellisen suunnitteluvaiheen lähtöaineisto.</p> <p>Yhteistyötahot: - kunta - liikennöitsijät/ Linja-autoliiton alueasiamies - lääninhallitus - kylätoimikunnat</p> <p>Toimenpiteet: Tarkistetaan pysäkkien sijoittelu. Suunnitellaan pysäkkijärjestelyt (pysäkkityyppi), tarvittavat kevytliikenteen ja saatoliikenteen yhteydet sekä määritellään pysäkkivarustelu (katokset ym.). Määritellään pysäkki-informaation toteuttamisperiaatteet. Otetaan huomioon liityntäliikenteen tarpeet. Varataan tarvittava tiealue. Tarkistetaan erityiskohteiden (koulut jne.) joukkoliikennejärjestelyt.</p>	<p>Lähtötiedot: Käydään läpi ja tarvittaessa täydennetään tiesuunnitelman ja sen käsittelyn yhteydessä tullut aineisto.</p> <p>Toimenpiteet: Suunnitellaan pysäkki-alueiden yksityiskohtainen mitoitus ja tehdään tarvittavat mitoituskuvat. Suunnitellaan katokset, muu varustelu, laiturikorokkeet, muut rakenteet ja matkustajainformaation toteutustapa. Tehdään tarvittavat rakennekuvat ja työselitykset (käytettävät pintamateriaalit, reunakiven korkeus yms.). Pysäkin liikennemerkit ja kevyen liikenteen opastus pysäkillä suunnitellaan osana liikenteenohjaussuunnitelmaa. Suunnitellaan työnäikaiset joukkoliikennejärjestelyt (mahdolliset väliaikaispysäkit yms.).</p>

4.2 Tien parantaminen uuteen paikkaan

Tien parantamisella uuteen paikkaan tarkoitetaan tilannetta, jossa tieverkoon tulee uusi reittivaihtoehto. Tällaisia ovat esimerkiksi taajaman ohikulkutie tai päätiehanke, jossa tie tehdään niin pitkällä matkalla uuteen paikkaan, että vanha tie jää käyttöön rinnakkaistienä. Joukkoliikenteen kannalta painottuvat

- linja-autoreittien muutokset ja niiden vaikutukset palvelutasoon ja pysäkkien saavutettavuuteen
- joukkoliikenteen vaikutukset liittymäratkaisuihin ja muihin järjestelyihin
- pysäkkien sijoittelu ja yhteydet pysäkeille.

Pääteiden parantamisen yhteydessä pikavuoroliikenne yleensä pyrkii siirtymään nopealle uudelle tielle. Taajamien uusien ohikulku- ja sisääntuloteiden suunnittelussa joukkoliikennereittien ennakoinnin tärkeys korostuu.

JOUKKOLIIKENTEEN KÄSITTELY UUSISSA TIEYHTEYKSISSÄ			
Tarveselvitys/ pääsuuntaselvitys	Yleissuunnitelma	Tiesuunnitelma	Rakennussuunnitelma
<p>Lähtötiedot: Suunnittelualueen linja-autoliikenne - reitit, linjat, pikavuorot, vuoromäärä, liikenteenharjoittajat Pysäkit - sijainti, varustetaso, käyttäjämäärä Joukkoliikenteen erityiskohteet (koulut, sairaalat jne.). Kaavat ja maankäyttö joukkoliikenteen kannalta.</p> <p>Yhteistyötahot: - kunta - liikennöitsijät/ Linja-autoliiton alueasiamies - lääninhallitus</p> <p>Toimenpiteet: Selvitetään yhteistyötahojen kanssa joukkoliikenteen nykytila ja kehittämistarpeet. Pääsuuntaselvityksessä arvioidaan vaihtoehtojen vaikutukset joukkoliikenteen palvelutasoon. Määritellään periaatteet joukkoliikenteen käsittelylle jatkosuunnittelussa.</p>	<p>Lähtötiedot: Päivitetään ja täydennetään lähtöaineisto (tarkennetaan asukas- ja käyttäjämääräarvioita eri reiteillä). Käydään läpi käsittelyssä tullut aineisto.</p> <p>Yhteistyötahot: - kunta - liikennöitsijät/ Linja-autoliiton alueasiamies - lääninhallitus - kylätoimikunnat</p> <p>Toimenpiteet: Selvitetään yhteistyötahojen kanssa joukkoliikenteen reittimuutokset (eri vaihtoehdoissa) ja tältä pohjalta suunnitellaan hankkeen perusratkaisut (liittymätyypit, pysäkkitarpeet ym.). Selvitetään pysäkkien sijoittelu ja tarvittavat pysäkkiyhteydet. Arvioidaan hankkeen vaikutukset joukkoliikenteen palvelutasoon (eri vaihtoehdoissa).</p>	<p>Lähtötiedot: Päivitetään ja täydennetään lähtöaineisto. Käydään läpi yleissuunnitelman käsittelyssä tullut aineisto.</p> <p>Yhteistyötahot: - kunta - liikennöitsijät/ Linja-autoliiton alueasiamies - lääninhallitus - kylätoimikunnat</p> <p>Toimenpiteet: Tarkistetaan pysäkkien sijoittelu. Suunnitellaan pysäkkijärjestelyt (pysäkkityyppi) ja tarvittavat pysäkkiyhteydet (kevytliikenne, vaihtoyhteydet, saatto- ja liityntäliikenne). Määritellään pysäkkivarustelu (katokset ym.) ja pysäkkiinformaation toteuttaminen. Varataan tarvittava tiealue.</p>	<p>Lähtötiedot: Käydään läpi ja tarvittaessa täydennetään tiesuunnitelman käsittelyssä tullut aineisto.</p> <p>Toimenpiteet: Suunnitellaan pysäkki-alueiden yksityiskohtainen mitoitus ja tehdään tarvittavat mitoituskuvat. Suunnitellaan katokset, muu varustelu, laiturikorokkeet, muut rakenteet ja matkustajainformaation toteuttamista. Tehdään tarvittavat rakennekuvat ja työselitykset (käytettävät pintamateriaalit, reunakiven korkeus yms.). Pysäkin liikennemerkit ja kevyen liikenteen opastus pysäkeille suunnitellaan osana liikenteenohjaussuunnitelmaa. Suunnitellaan työnäkkäiset joukkoliikennejärjestelyt.</p>

4.3 Tiehankkeet taajamissa ja kaupunkiseuduilla

Taajamissa ja etenkin suuremmilla kaupunkiseuduilla joukkoliikenne on keskeinen osa liikennejärjestelmää. Joukkoliikenteen kannalta painottuvat

- pysäkkien sijoittelu, riittävän tasokkaat pysäkkijärjestelyt sekä kevyen liikenteen yhteydet pysäkeille
- joukkoliikenteen kilpailukykyä edistävät joukkoliikenne-etuudet (liitymäetuudet, bussikaistat, pääsy pysäkeiltä liikennevirtaan)
- joukkoliikenneterminaalien ja muiden erityiskohteiden (koulut, sairaalat, suuret työpaikat) liikennejärjestelyt.

Kaupunkiseutujen pääväylähankkeissa korostuvat lisäksi toimivat vaihtopysäkkijärjestelyt, liityntäliikenne, autojen ja pyörien pysäköinti sekä matkustajainformaation toteuttaminen. Kaduilla ja taajamateillä puolestaan on tarpeen ottaa huomioon linja-autojen vaikutus mitoitukseen sekä liittymien, hidasteiden ja muiden järjestelyiden toteuttamiseen.

JOUKKOLIIKENTEN KÄSITTELY TAAJAMIEN JA KAUPUNKISEUTUJEN HANKKEISSA			
Tarveselvitys/ Toimenpideselvitys	Yleissuunnitelma	Tiesuunnitelma	Rakennussuunnitelma
<p>Lähtötiedot: Tiejakson merkitys joukkoliikenneverkossa - linjat, vuoromäärä, liikenteenharjoittajat Pysäkit - sijainti, varustetaso, käyttäjämäärä Joukkoliikenneterminaalien liikennejärjestelyt. Joukkoliikenteen erityiskohteet (koulut, sairaalat jne.). Kaavat ja maankäyttö joukkoliikenteen kannalta.</p> <p>Yhteistyötahot: - kunta (YTV) - Matkahuolto - liikennöitsijät/ Linja-autoliiton alueasiamies - lääninhallitus</p> <p>Toimenpiteet: Selvitetään yhteistyötahojen kanssa joukkoliikenteen nykytila sekä kehittämistarpeet ja -vaihtoehdot. Määritellään periaatteet joukkoliikenteen käsittelylle jatkosuunnittelussa.</p>	<p>Lähtötiedot: Päivitetään ja täydennetään lähtöaineisto (mm. pysäkki-informaation vaatimukset). Käydään läpi käsittelyssä tullut aineisto.</p> <p>Yhteistyötahot: - kunta - Matkahuolto - liikennöitsijät/ Linja-autoliiton alueasiamies - lääninhallitus</p> <p>Toimenpiteet: Selvitetään - pysäkkien sijoittelu, pysäkkiyhteydet, vaihdot muihin kulkumuotoihin ja varusteluperiaatteet - joukkoliikenne-etuudet Tarkistetaan terminaalien, vaihtopysäkkien ja muiden erityiskohteiden liikennejärjestelyt. Arvioidaan hankkeen (kaikki toimenpiteet) vaikutukset joukkoliikenteen toimintaolosuhteisiin.</p>	<p>Lähtötiedot: Päivitetään ja täydennetään lähtöaineisto. Käydään läpi yleissuunnitelman käsittelyssä tullut aineisto.</p> <p>Yhteistyötahot: - kunta - Matkahuolto - liikennöitsijät/ Linja-autoliiton alueasiamies - lääninhallitus</p> <p>Toimenpiteet: Tarkistetaan pysäkkien sijoittelu. Suunnitellaan pysäkkijärjestelyt (pysäkkityyppi) ja tarvittavat pysäkkiyhteydet (kevytliikenne, vaihtoyhteydet, saatto- ja liityntäliikenne). Määritellään pysäkkivarustelu (katokset ym.) ja pysäkki-informaation toteuttaminen. Varataan tarvittava tiealue. Suunnitellaan joukkoliikenne-etuudet. Suunnitellaan erityiskohteiden (terminaalit, koulut, sairaalat jne.) liikennejärjestelyt.</p>	<p>Lähtötiedot: Käydään läpi ja tarvittaessa täydennetään tiesuunnitelman käsittelyssä tullut aineisto.</p> <p>Toimenpiteet: Suunnitellaan pysäkki-alueiden yksityiskohtainen mitoitus ja tehdään tarvittavat mitoitukset. Suunnitellaan katokset, muu varustelu, laiturikorokkeet, muut rakenteet ja matkustajainformaation toteutustapa. Tehdään tarvittavat rakennekuvat ja työselitykset (käytettävät pintamateriaalit, reunakiven korkeus yms.). Pysäkin liikennemerkit ja kevyen liikenteen opastus pysäkeille suunnitellaan osana liikenteenohjaussuunnitelmaa. Sisällytetään joukkoliikenne-etuudet eri osasuunnitelmiin (mm. liikennevalot). Suunnitellaan työnäkaiset joukkoliikennejärjestelyt.</p>

4.4 Liittymä- ja eritasoliittymähankkeet

Liittymiä parannetaan ja eritasoliittymiä rakennetaan joko erillishankkeina tai osana laajempaa tiehanketta. Joukkoliikenteen kannalta painottuvat

- linja-autoreittien ja pysäkkijärjestelyjen vaikutus perusratkaisuihin (liittymän tyyppi, kevytliikenneyhteydet yms.)
- pysäkkiyhteyksien järjestäminen
- joukkoliikenne-etuudet, bussirampit.

Koska liittymien yhteyteen tulee yleensä linja-autopysäkit, ovat pysäkkijärjestelyt keskeinen osa liittymien suunnittelua. Pysäkkien sijoittelu tulee ottaa huomioon jo liittymätyypin valinnassa ja perusratkaisujen suunnittelussa, jotta pysäkeille voidaan järjestää toimivat ja turvalliset kevyen liikenteen ja tarvittaessa saattoliikenteen yhteydet.

JOUKKOLIIKENTEEN KÄSITTELY LIITTYMÄ- JA ERITASOLIITTYMÄHANKKEISSA			
Tarveselvitys/ Toimenpideselvitys	Yleissuunnitelma	Tiesuunnitelma	Rakennussuunnitelma
<p>Lähtötiedot: Liittymän linja-autoliikenne</p> <ul style="list-style-type: none"> - linjat, kääntymissuunnat, vuoromäärä, liikenteenharjoittajat <p>Pysäkit</p> <ul style="list-style-type: none"> - sijainti, varustetaso, käyttäjämäärä <p>Yhteistyötahot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kunta - liikennöitsijät/ Linja-autoliiton alueasiamies - lääninhallitus <p>Toimenpiteet: Selvitetään joukkoliikenteen nykytila sekä kehittämistarpeet ja -vaihtoehdot.</p> <p>Määritellään periaatteet joukkoliikenteen käsittelylle jatkosuunnittelussa, erityisesti vaikutukset liittymätyypin valintaan ja liittymäjärjestelyjen toteuttamiseen.</p>	<p>Lähtötiedot: Päivitetään ja täydennetään lähtöaineisto. Käydään läpi edellisen suunnitteluvaiheen käsittelyssä tullut aineisto.</p> <p>Yhteistyötahot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kunta - liikennöitsijät/ Linja-autoliiton alueasiamies - lääninhallitus <p>Toimenpiteet: Selvitetään joukkoliikenteen perusratkaisut (pysäkkien sijoittelu, lisäkaistat ja -rampit) sekä kevytliikenteen ja saattoliikenteen yhteydet pysäkeille.</p> <p>Liittymätyypin koskevissa vaihtoehdotarkasteluissa arvioidaan vaikutukset joukkoliikenteeseen yhtenä valintaperusteena.</p> <p>Selvitetään mahdolliset joukkoliikenne-etuudet (liikennevaloilmaisimet, lisäkaistat, oikaisukaistat) ja tehdään tarvittavat kaistavaraukset.</p>	<p>Lähtötiedot: Päivitetään ja täydennetään lähtöaineisto. Käydään läpi yleissuunnitelman käsittelyssä tullut aineisto.</p> <p>Yhteistyötahot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kunta - liikennöitsijät/ Linja-autoliiton alueasiamies - lääninhallitus <p>Toimenpiteet: Tarkistetaan pysäkkien sijoittelu.</p> <p>Suunnitellaan pysäkkijärjestelyt (pysäkkityyppi) ja tarvittavat pysäkkiyhteydet (kevytliikenne, vaihtoyhteydet, saatto- ja liityntäliikenne). Määritellään pysäkkivarustelu (katokset ym.) ja pysäkinformaation toteuttaminen. Varataan tarvittava tiealue.</p> <p>Suunnitellaan joukkoliikenne-etuudet.</p>	<p>Lähtötiedot: Käydään läpi ja tarvittaessa täydennetään tiesuunnitelman käsittelyssä tullut aineisto.</p> <p>Toimenpiteet: Suunnitellaan pysäkki-alueiden yksityiskohtainen mitoitus ja tehdään tarvittavat mitoituskuvat. Suunnitellaan katokset, muu varustelu, laiturikorokkeet, muut rakenteet ja matkustajainformaation toteuttustapa. Tehdään tarvittavat rakennekuvat ja työselitykset (käytettävät pintamateriaalit, reunakiven korkeus yms.).</p> <p>Pysäkin liikennemerkki ja kevyen liikenteen opastus pysäkillä suunnitellaan osana liikenteenohjaussuunnitelmaa.</p> <p>Sisällytetään joukkoliikenne-etuudet eri osasuunnitelmiin (mm. liikennevalot).</p> <p>Suunnitellaan työnäkkäiset joukkoliikennejärjestelyt (mm. mahdolliset väliaikaispysäkit yhteyksineen).</p>

5 VUOROPUHELU YHTEISTYÖTAHOJEN KANSSA

Riittävä yhteistyö joukkoliikennettä edustavien tahojen kanssa on tarpeen, jotta

- suunnittelu perustuu oikeisiin lähtötietoihin (linja-autoreitit, pysäkit, kehittämistarpeet)
- joukkoliikenteen palvelutason säilyttäminen turvataan perusratkaisuissa
- hankkeen vaikutukset linja-autoreitteihin ja muuhun toimintaan osataan ottaa suunnittelussa oikein huomioon
- joukkoliikenteeseen liittyvistä teknisistä ja toiminnallisista ratkaisuista tulee kunnollisia.

Vuoropuhelun aloittaminen on tärkeää jo tarveselvitysvaiheessa. Joukkoliikenneäkökohtien ja -vaikutusten tulee olla selvillä erilaisia vaihtoehtoja vertailtaessa ja ratkaisuja tehtäessä. Koska hankkeen toteuttamisaika saattaa olla kaukana, tulisi joukkoliikenteen kehittymistä pystyä arvioimaan tulevaisuutta ajatellen.

Keskeiset tahot, joiden kanssa joukkoliikenneasioita on tarpeen käsitellä, ovat

- tiejaksoa käyttävät liikenteenharjoittajat ja heidän yhdystahonaan Linja-autoliiton alueasiamies sekä Helsingin seudulla Paikallisliikenneliiton sopimusliikennetoimikunta
- kunnan joukkoliikenneyhdyshenkilö tai -yksikkö sekä kaavoituksesta ja kadunsuunnittelusta vastaavat henkilöt
- lääninhallituksen liikenneosasto
- kylätoimikunnat, asukasyhdistykset tai vastaavat joukkoliikenteen käyttäjiä edustavat tahot.

Suuressa osassa hankkeita joukkoliikenteen kysymykset ovat selkeitä ja yksinkertaisia, jolloin niiden käsittely on helppoa, mutta vaatii oman työnsä ja aikansa. Erityisesti hankkeissa, jotka koskevat useampaa liikenteenharjoittajaa ja joissa on tarpeen tehdä muutoksia joukkoliikennejärjestelyihin, näiden asioiden käsittelyyn kannattaa paneutua riittävän aikaisin ja varata riittävästi aikaa.

Suunnittelun alkuvaiheessa nykytilan selvitystä ja lähtötietojen hankintaa palvelevat yleensä parhaiten suorat yhteydenotot liikenteenharjoittajiin ja muihin tahoihin. Hankkeissa, jotka koskevat useita liikenteenharjoittajia ja joissa joukkoliikennejärjestelyihin on tulossa muutoksia, hankekohtaiset joukkoliikenneasioihin keskittyvät suunnittelukokoukset ovat osoittautuneet toimiviksi. Pienempien liikenteenharjoittajien mahdollisuudet osallistua kokouksiin ovat kuitenkin rajalliset, jolloin selkeissä hankkeissa voidaan turvautua lausuntomenettelyyn. Tällöin on tärkeää, että esitetyt ratkaisut käyvät selvästi ilmi lausuntopyyntöaineistosta.

5.1 Lausunnot ja suunnitelman hallinnollinen käsittely

Suunnittelutyön aikana joukkoliikenne ratkaisusta voi pyytää kirjallista tai suullista lausuntoa. Kirjallinen lausunto on sikäli hyvä, että se voidaan liittää suunnitteluaineistoon. Lausuntopyynnössä on hyvä täsmentää, mihin asioihin erityisesti toivotaan kannanottoa. Lausuntopyynnöt voi osoittaa suoraan lääninhallituksen liikenneosastolle, liikenteenharjoittajille ja/tai Linja-autoliiton alueosastolle.

Lausuntomenettely sopii parhaiten suunnitteluvaiheeseen, jossa ratkaisuesitykset ovat hahmottuneet ja suunnitelmaluonnoksia on käytettävissä lausuntopyynnön pohjaksi. Selkeissä tapauksissa lausuntomenettely on tehokkaampaa kuin kokoukset, mutta soveltuu huonosti erilaisten näkemysten yhteensovittamiseen.

Hallinnollinen käsittely suunnitelman valmistumisvaiheessa on myöhäinen ajankohta vaikuttaa joukkoliikenteen kannalta merkittäviin perusratkaisuihin. Joukkoliikenteen näkökohdat tulee selvittää suunnittelutyön alkuvaiheessa ja ratkaisut hioa vuoropuhelun avulla osana suunnitteluprosessia. Tällöin hallinnollisen käsittelyvaiheen lausuntojen merkitys on vähäisempi, mutta merkittävästi joukkoliikenteeseen vaikuttavista suunnitelmista voidaan pyytää vielä tässä vaiheessa lääninhallituksen ja Linja-autoliiton sekä Helsingin seudulla myös Paikallisliikenneliiton sopimusvaltuuskunnan lausunnot.

5.2 Hankeryhmä- ja teemakokoukset

Suunnitteluvaiheen hankeryhmän kokoonpanoa ei yleensä kannata kasvatata joukkoliikenteen edustajilla. Joukkoliikenneasioiden käsittely voidaan keskittää joihinkin hankeryhmän kokouksiin, joihin kutsutaan erikseen liikennöitsijöiden, Linja-autoliiton sekä lääninhallituksen edustajat, kunnan joukkoliikenneasioista vastaava taho ja muut tarvittavat tahot.

Mikäli joukkoliikennejärjestelyt vaativat perusteellisempaa suunnittelua ja vaihtoehtojen läpikäyntiä, kannattaa järjestää erityisesti tähän aiheeseen keskittyvä suunnittelukokous. Kokemukset tällaisista suunnittelukokouksista ovat hyviä. Tilaisuudessa voidaan keskittyä joukkoliikenneasioihin, ideoida ja kehittää ratkaisuja sekä sovittaa yhteen näkemyksiä.

Kokoukseen voidaan liittää maastokäynti, jossa liikennöitsijöiden ja muiden tahojen kanssa yhdessä voidaan piirustuksia konkreettisemmin hahmottaa suunnitellut ratkaisut ja yhdessä kehittää niitä edelleen.

5.3 Yleisötilaisuudet

Erilaiset yleisötilaisuudet, kuten yleisoesittelyt tai suunnitelmien nähtävilläolotilaisuudet (ns. avoimet ovet) toimivat lähinnä kansalaisten suuntaan. Yhteydenpitoa ja asioiden käsittelyä liikenteenharjoittajien kanssa ei kannata jättää näiden tilaisuuksien varaan. Liikenteenharjoittajia on vaikea saada mukaan tilaisuuksiin eivätkä tilaisuudet sovellu perusteelliseen neuvotteluun. Tilaisuuksissa kannattaa koettaa kuulla joukkoliikenteen käyttäjien näkemyksiä.

5.4 Yhteydenpito linja-autoyrittäjiin

Yhteydenpidosta liikenteenharjoittajiin kannattaa keskustella Linja-autoliiton alueasiamiehen kanssa, joka usein pystyy suoraan esittämään linja-autoliikenteen näkemykset ja osaa myös nimetä sopivan yhdys henkilön eri yrityksistä.

Liikenteenharjoittajat kokoontuvat kuukausittain Linja-autoliiton alueosaston kokoukseen, joka on yksi mahdollinen foorumi suunnitteluhankkeiden käsittelyyn. Kokouksiin kannattaa viedä vain merkittäviä useita liikenteenharjoittajia koskevia hankkeita. Osanottajien ja kokousasioiden suuren määrän vuoksi suunnitelmien perusteelliseen käsittelyyn tai ratkaisujen ideointiin ei ole mahdollisuutta.

Kohteissa, joita käyttää vain yksi tai pari liikenteenharjoittajaa, suora neuvottelu näiden yritysten kanssa tai teemakokous on toimivampi menettely.

6 JOUKKOLIIKENTEEN ESITTÄMINEN SUUNNITELMISSA

Suunnitelma-asiakirjoissa joukkoliikenteen osuus sisällytetään osaksi suunnitelmaselostusta ja -piirustuksia suunnitelmien sisältöä ja esittämistapaa koskevien ohjeiden mukaisesti. Jotta joukkoliikenteen nykytila ja suunnitelmat saadaan selkeästi kuvattua, ne on yleensä syytä kuvata omina karttoina ja piirustuksina.

□ Tarveselvitys, toimenpideselvitys, pääsuuntaselvitys

- Joukkoliikenteen nykytila kuvataan ja analysoidaan lyhyenä tekstinä sekä havainnollistetaan joko tiestöä tai maankäyttöä kuvaavilla karttoilla (pysäkit, terminaalit) tai omana karttanaan, jolloin voidaan esittää myös linja-autoreitit, vuorojen lukumäärä ja pysäkkien käyttäjämäärät (esimerkki kuvassa 6-1).
- Hanke-ehdotuksessa esitetään joukkoliikenteeseen liittyvät kehittämistarpeet ja alustavat toimenpiteet (esimerkki kuvassa 6-2).
- Vaikutustarkastelussa kuvataan hankkeen ja mahdollisten vaihtoehtojen karkeat vaikutukset joukkoliikenteen toimintaympäristöön ja palvelutasoon.
- Esitetään suositukset joukkoliikenteen käsittelystä jatkosuunnittelussa.

□ Yleissuunnitelma

- Lähtökohdissa kuvataan joukkoliikenteen nykytila (pysäkkien sijainti, varustelu ja pysäkkiyhteydet, terminaalit, vuorojen lukumäärä, pysäkkien käyttäjämäärät) tekstinä ja karttaesityksinä sekä esitetään hankkeen tavoitteet joukkoliikenteen osalta.
- Vaihtoehtotarkasteluissa käsitellään joukkoliikenne osana liikenneolojen tarkastelua.
- Suunnitelman selostusosassa kuvataan joukkoliikenteen järjestelyt (erityisesti muutokset nykytilaan) sekä vaikutukset joukkoliikenteen toimintaympäristöön ja palvelutasoon.
- Yleiskarttaan merkitään joukkoliikenteen pysäkit omalla symbolillaan.
- Suunnitelmakartassa esitetään pysäkit ja mahdolliset joukkoliikenteen erityisjärjestelyt. Pysäkit voidaan selvyyden vuoksi varustaa "Pysäkki" -tekstillä.

□ Tiesuunnitelma

- Hankkeen lähtökohdat ja perustelut -kohdassa kuvataan lyhyesti joukkoliikenteen ongelmat ja kehittämistarpeet sekä aikaisemmissa suunnitteluvaiheissa tehdyt merkittävät ratkaisut.
- Tiesuunnitelman esittely -kohtaan sisällytetään lyhyt kuvaus joukkoliikennettä koskevista suunnitteluperusteista ja tärkeimmistä ratkaisuista.
- Suunnitelman vaikutukset -kohdassa kuvataan vaikutukset joukkoliikenteen toimintaympäristöön ja palvelutasoon.
- Yleiskarttaan merkitään pysäkkien sijainti omalla symbolilla, kevyen liikenteen yhteydet pysäkeille sekä tarvittaessa erityisjärjestelyt (saatto-liikenteen yhteydet, liityntäpysäköinti yms.).

- Suunnitelmakartassa kuvataan pysäkit kevyen liikenteen yhteyksineen ja muine järjestelyineen. Selvyyden vuoksi pysäkit on syytä osoittaa "Pysäkki" -tekstillä.
- Pysäkkikatoksista ja muista erityisratkaisuksista tehdään yleispiirustukset.

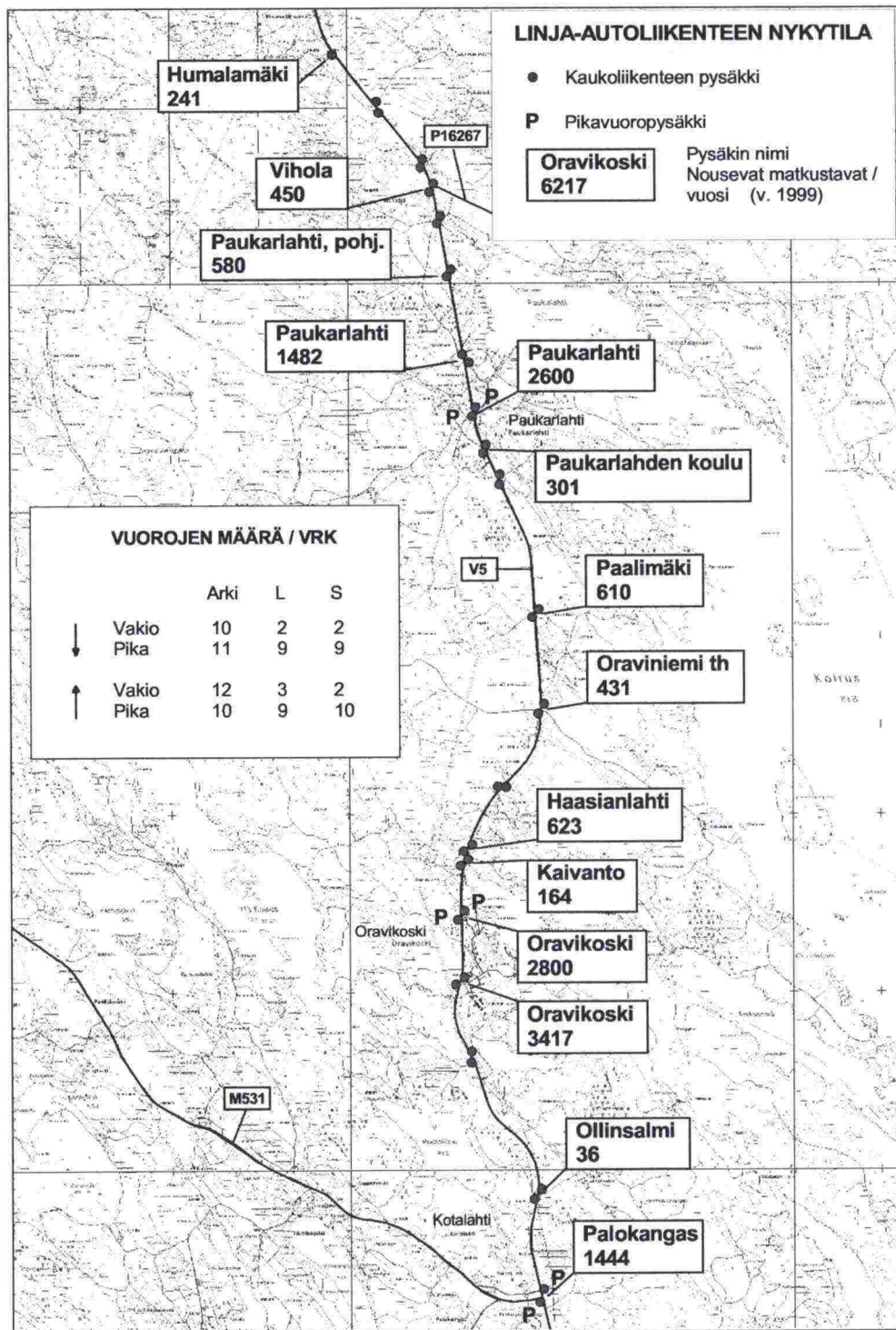
□ Rakennussuunnitelma

Joukkoliikenteen osuus sisällytetään laadittaviin osasuunnitelmiin

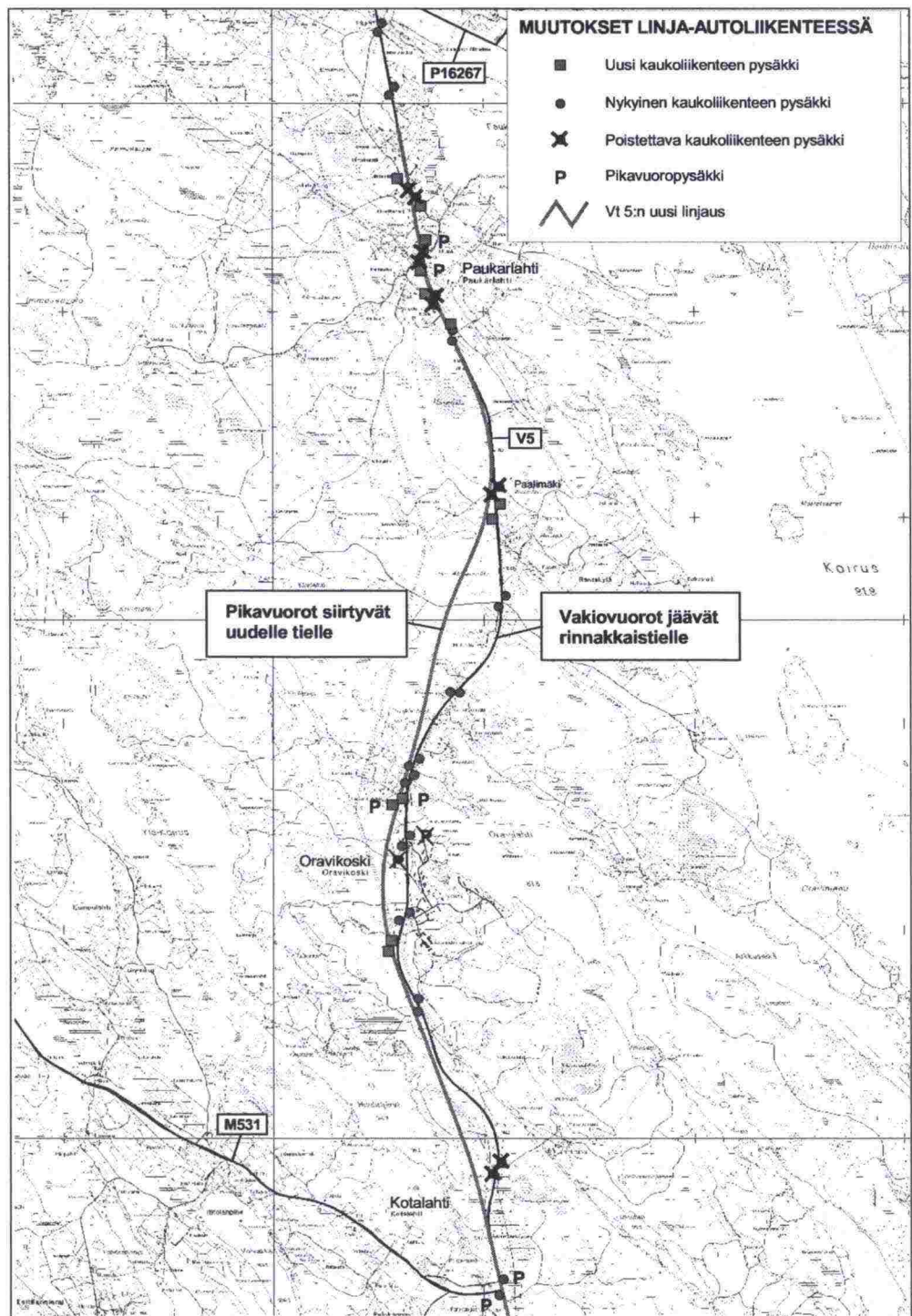
- pysäkkimitoitus tielinjan suunnitelmakarttoihin tai tasoliittymäpiirustuksiin
- pysäkkien rakenteelliset ratkaisut paalukohtaisiin poikkileikkauskuviin
- pysäkkien ja pysäkkiyhteyksien liikennemerkkit liikenteenohjaussuunnitelma-asiakirjoihin
- joukkoliikenne-etuudet liikennevalosuunnitelma-asiakirjoihin
- rakentamiskatoksen erityisjärjestelyt työnaikaisista liikennejärjestelyistä laadittaviin suunnitelmiin.

Pysäkkikatoksista ja -varustuksesta, laiturikorokkeista sekä muista joukkoliikennematkaisuun liittyvistä erityisratkaisuista esitetään tarvittavat rakennuskuvat ja työselitykset.

Kuva 6-1. Joukkoliikenteen nykytilan kuvaus pääsuuntaselvityksessä.

Kuva 6-2. Joukkoliikennettä koskevien muutosten kuvaus pääsuuntaselvityksessä.

7 JOUKKOLIIKENNE RAKENTAMISVAIHEESSA

Tiehankkeen rakentamisvaiheessa korostuvat

- joukkoliikenne työnaikaisten liikennejärjestelyjen suunnittelussa ja toteuttamisessa
- liikenteenharjoittajien informointi riittävän aikaisin muuttuvista järjestelyistä, niin työnaikaisista väliaikaisjärjestelyistä kuin hankkeen myötä pysyvästi muuttuvista järjestelyistä
- yhteistyö ja työnjaosta sopiminen yleisölle ja joukkoliikenteen käyttäjille suunnattavassa viestinnässä.

7.1 Työnaikaiset joukkoliikenne- ja pysäkkijärjestelyt

Joukkoliikenteen toimivuus ja palvelutaso tulee turvata tiehankkeen rakentamisen aikana. Työmaaosuudella tulee säilyttää koko ajan käytettävissä olevat pysäkit tarvittaessa tilapäisjärjestelyjen avulla. Erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, että pysäkeille on toimivat, turvalliset ja hyvin opastetut kevyen liikenteen yhteydet.

Työmaakohteiden kiertoteitä järjestettäessä tulee huolehtia tarvittavista pysäkkijärjestelyistä ja niiden opastuksesta.

7.2 Liikenteenharjoittajien informointi ja joukkoliikennejärjestelyistä tiedottaminen

Joukkoliikenneasiat on tarpeen ottaa huomioon hankkeen viestintäsuunnitelmassa. Tietä käyttävät linja-autoliikennöitsijät ja linja-autoliiton alueasiamies on syytä ottaa viestinnän yhteys- ja jakelulistalle.

Tiehanke aiheuttaa harvemmin niin suurta kuukausia jatkuvaa viivettä, että se olisi tarpeen ottaa huomioon joukkoliikenteen aikatauluissa. Tämä saattaa tulla kysymykseen suurten pitkiä kiertoteitä sisältävien hankkeiden osalta. Tällaisista kohteista liikenteenharjoittajat tarvitsevat tiedon hyvissä ajoin, jotta muutokset voidaan ottaa huomioon aikatauluissa.

Yleensä muutokset ovat pienempiä ja koskevat kiertoteitä tai muuttuvia pysäkkijärjestelyjä. Myös näistä on tarpeen informoida liikennöitsijöitä ennakoon.

Matkustajien suuntaan vastuu viestinnästä on niin tiehankkeen rakennuttajalla, urakoitsijalla kuin liikenteenharjoittajalla:

- Hankkeen rakennuttaja hoitaa yleisviestintää hankkeesta tiedotusvälineiden kautta, jolloin pyritään mahdollisuuksien mukaan kuvaamaan myös hankkeen vaikutukset joukkoliikenteen käyttäjille.
- Urakoitsijan vastuulla on hoitaa muuttuneita pysäkkijärjestelyjä koskeva opastus työmaa-alueella sekä ajankohtaisviestintä muutoksista mm. liikenteenharjoittajille.
- Liikenteenharjoittaja informoi matkustajia mahdollisista aikataulu- ja reitimuutoksista sekä rakentamisen aikana että uuden tieyhteyden valmistuessa. Linja-autoissa voi myös olla informaatiota mahdollisista työnaikaisista pysäkki- ja muista järjestelyistä.

8 KIRJALLISUUTTA

- /1/ Joukkoliikenne kaavoituksessa. Ympäristöministeriö, Alueidenkäytön osasto. Opas 3 1995. Oy Edita Ab. Helsinki 1996.
- /2/ Joukkoliikenne tiensuunnittelussa. Tiehallinnon selvityksiä 39/2001. TIEH 3200685. Helsinki 2001.
- /3/ Joukkoliikenteen toimintaedellytysten parantaminen. Toimintalinja 2000. Tielaitos, Tiehallinto. Helsinki 2000.
- /4/ Pääväylät kaupunkialueilla, Joukkoliikenne. Tielaitoksen selvityksiä 59/1991. Tiehallitus, Kehittämiskeskus. Helsinki 1991.
- /5/ Tarveselvitys. Sisältö ja esittämistapa. Tielaitos, Tiehallinto. TIEL 2110001-94. Helsinki 1994.
- /6/ Tiehankkeiden suunnitelmien käsittely. Tielaitos, Tienpidon teettäminen. TIEL 2110011-99. Helsinki 1999.
- /7/ Tiensuunnittelun toimintaohjeet. Tielaitos. SKOL. TIEL 1000013.
- /8/ Tiesuunnitelma. Sisältö ja esittämistapa. Tielaitos, Tiehallinto. TIEL 2110004-99. Helsinki 1999.
- /9/ Vuoropuheluopas. Tielaitoksen selvityksiä 14/1997. Tielaitos, Tiehallinto. Helsinki 1997.
- /10/ Yleissuunnitelma. Sisältö ja esittämistapa. Tielaitos, Tiehallitus. TIEL 2110005. Helsinki 1992.

9 LIITTEET

1. Joukkoliikenteeseen liittyviä käsitteitä ja määritelmiä
2. Toimijat joukkoliikenneasioissa
3. Tarkistuslista joukkoliikenteen käsittelystä tiehankkeissa

LIKENNÖINTIIN LIITTYVIÄ KÄSITTEITÄ JA MÄÄRITELMIÄ

Seuraavaan on koottu eräitä lähinnä linja-autoliikenteeseen ja erilaisiin palveluliikenteisiin liittyviä käsitteitä ja määritelmiä.

Luvanvaraisella henkilöliikenteellä tarkoitetaan sellaista henkilöiden kuljetusta tiellä, jonka harjoittamiseen tarvitaan liikennelupa.

Linjaliikenteellä tarkoitetaan luvanvaraista henkilöliikennettä, joka on säännöllistä, jonka palvelut ovat yleisesti käytettävissä, jonka reitin lupaviranomainen vahvistaa ja jonka harjoittaminen ei perustu kunnan, kuntayhtymän, liikenne- ja viestintäministeriön tai lääninhallituksen kanssa tehtyyn ostosopimukseen.

Pikavuoroliikenteellä tarkoitetaan nopeaa linjaliikennettä, jossa pysähdytään matkustajien ottamista ja jättämistä varten vain liikenneluvassa määritellyissä paikoissa.

Ostoliikenteellä tarkoitetaan joukkoliikenneluvan tai taksiluvan nojalla harjoitettavaa henkilöliikennettä, joka on säännöllistä, jonka palvelut ovat yleisesti käytettävissä ja jonka hoitaminen perustuu kunnan, kuntayhtymän, Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnan, liikenne- ja viestintäministeriön tai lääninhallituksen kanssa tehtyyn palveluiden ostamista koskevaan sopimukseen.

Tilausliikenteellä tarkoitetaan luvanvaraista henkilöliikennettä, jota harjoitetaan vain tilauksesta tilaajan määräämällä tavalla, sekä muuta luvanvaraista henkilöliikennettä, joka ei ole linjaliikennettä tai ostoliikennettä.

Avoin joukkoliikenne on joukkoliikennettä, jota voi käyttää kuka tahansa. Avoimen joukkoliikenteen vastakohta ovat erilliskuljetukset.

Erilliskuljetuksilla tarkoitetaan pelkästään tiettyä asiakasryhmää, esimerkiksi koululaisia tai sosiaalitoimen asiakkaita palvelevaa tilausliikennettä. Erilliskuljetus voidaan järjestää

- linja-autolla joukkoliikenneluvalla tilausliikenteenä
- taksilla taksiluvalla tilausliikenteenä.

Kiinteää reittiä käytetään linjaliikenteessä. Kiinteältä reitiltä ei sallita poikkeamia. Eräänlaisena vastakohtana joustava reitti tarkoittaa sitä, että ennalta määrättyä reittiä voidaan reittiä voidaan muokata tilausten perusteella.

Kutsuohjattu joukkoliikenne on perinteisen linja-autoliikenteen ja taksiliikenteen välimuoto, jossa ajetaan kiinteää, joustavaa tai vapaasti muodostuvaa reittiä tilausten eli kutsujen perusteella. Matkustaja tekee tilauksen matkojenvälityskeskuksen, muuhun tilauskeskukseen tai suoraan liikennevälineeseen.

Palveluliikenne on kiinteäreittinen tai reitti- ja aikataulupoikkeamia sisältävä, kaikille avoin linja-auto- tai taksilinja. Palvelu -sana viittaa siihen, että vanhempien ihmisten ja toimintaesteisten henkilöiden tarpeet on otettu huomioon tavanomaista joukkoliikennettä kehittyneemmällä tavalla.

TOIMIJAT JOUKKOLIIKENNEASIOISSA

Seuraavassa on esitetty joukkoliikennesektorilla toimivia tahoja tehtävineen ja vastuualueineen sekä kuvattu niiden osuutta yksittäisen tiehankkeen suunnittelun ja toteuttamisen kannalta.

Liikenne- ja viestintäministeriö

- **Tehtävät ja toiminta joukkoliikenneasioissa**
  - muodostaa liikennepolitiikan ja toimintalinjat
  - valmistelee lait, asetukset ja säädökset
  - koordinoi ja rahoittaa valtakunnallista kehitys- ja tutkimustoimintaa
  - myöntää valtionapuja ja ostaa liikennepalveluja
  - toimii lupaviranomaisena lääni rajan ylittävässä linja-autoliikenteessä
  - päättää pikavuoropysäkeistä
- **Yhdyshenkilö tiesuunnittelun joukkoliikenneasioissa**
  - yksittäisen tiehankkeen joukkoliikenneasioissa ei yleensä ole tarvetta asioida suoraan liikenne- ja viestintäministeriön kanssa, vaan asioiden valmistelu ja käsittely hoituu lääninhallituksen kautta

Tiehallinto

- **Tehtävät ja toiminta joukkoliikenneasioissa**
  - vastaa joukkoliikenteen toimintaympäristöstä yleisten teiden osalta (pysäkkien rakentaminen ja kunnossapito jne.)
  - laatii suunnitteluohjeita ja selvityksiä sekä osallistuu kehittämissuunnitelmiin
  - osallistuu liikennejärjestelmäsuunnitelmien ja muiden joukkoliikennettä koskevien suunnitelmien laadintaan
  - kokoaa ja ylläpitää tietoja mm. pysäkeistä yleisillä teillä
- **Yhdyshenkilö joukkoliikenneasioissa**
  - tiepiirin joukkoliikenneyhdyshenkilö

Lääninhallitukset

- **Tehtävät ja toiminta joukkoliikenneasioissa**
  - myöntävät linja-autoliikenteen ja taksien liikenneluvat
  - ostavat liikennepalveluja
  - edistävät kuntien liikennesuunnittelua ja luovat edellytyksiä yhteistyölle (seutulipputyöryhmät, liikennejärjestelmäsuunnitelmat, erillisselvitykset, suunnittelu- ja kehittämissuunnitelmat, tiedotus ja koulutus)
  - myöntävät valtionavut kunnille (liikennepalvelujen osto, matkalippujen hinnanalennukset, joukkoliikennetiedotus, suunnittelu ja liikennekokeilut)
  - toimivat asiantuntijana liikennejärjestelmäsuunnitelmien ja muiden joukkoliikennettä koskevien suunnitelmien laadinnassa sekä rahoittavat avustuksin kehittämishankkeita
- **Yhdyshenkilö tiesuunnittelun joukkoliikenneasioissa**
  - liikenneosaston nimeämä henkilö

Kunnat

- **Tehtävät ja toiminta joukkoliikenneasioissa**
  - vastaavat joukkoliikenteen toimintaympäristöstä katujen osalta (pysäkit, terminaalit, joukkoliikennejärjestelyt jne.)
  - ostavat joukkoliikennepalveluja
  - toimivat liikennelupaviranomaisina kunnan sisäisen liikenteen osalta (28 kaupunkia)
  - suunnittelevat joukkoliikenteen järjestämistä yhteistyössä muiden kuntien (mm. seutulipputyöryhmät), liikennöitsijöiden ja muiden tahojen kanssa
- **Yhdyshenkilö tiesuunnittelun joukkoliikenneasioissa**
  - kunnan joukkoliikenneyhdyshenkilö (kunnasta riippuen tekniseltä sektorilta, koulutoimesta, sosiaali- ja terveystieteiltä tai keskushallinnosta), joukkoliikenneyksikkö tai liikennelaitos

Liikenteenharjoittajat

- **Tehtävät ja toiminta joukkoliikenneasioissa**
  - suunnittelevat ja hoitavat liikennöinnin liikennelupien ja ostosopimusten puitteissa
  - keräävät tietoja matkustajamääristä
  - osallistuvat suunnittelu- ja kehittämishankkeisiin toimialueellaan
- **Yhdyshenkilö tiesuunnittelun joukkoliikenneasioissa**
  - yrityksen koosta ja toimintatavoista riippuen toimitusjohtaja, liikennepäällikkö, aluepäällikkö tai vastaava (kannattaa selvittää yrityksen johdon kautta)

Linja-autoliitto

- **Tehtävät ja toiminta joukkoliikenneasioissa**
  - toimii yritysmuotoisen linja-autoliikenteen etujärjestönä ja yhteistyöelimenä
  - osallistuu linja-autoliikenteen kehittämiseen niin, että palvelut tyydyttävät mahdollisimman hyvin asiakkaiden tarpeita
  - on organisoitunut kahdeksaan alueosastoon, joiden kuukausikokouksissa alueen liikennöitsijät käsittelevät mm. liikennelupa- ja aikatauluasioita sekä muita ajankohtaisia linja-autoliikenteen toimintaympäristöön liittyviä kysymyksiä
- **Yhdyshenkilö tiesuunnittelun joukkoliikenneasioissa**
  - asianomainen alueasiamies

LINJA-AUTOLIITTO

Matkahuolto

- **Tehtävät ja toiminta joukkoliikenneasioissa**
  - huolehtii linja-autoliikenteen asemapalveluista, matkalippu- ja -korttipalveluista, aikatauluneuvonnasta ja linja-atorahdistista
  - hoitaa yli 60 linja-autoasemaa ja lähes 400 asiamiestoimipistettä
  - ylläpitää linja-autoliikenteen reitti-, aikataulu- ja liikennöitsijätietoja
- **Yhdyshenkilöt tiesuunnittelun joukkoliikenneasioissa**
  - Matkahuollon paikallispäällikkö

Suomen Paikallisliikenneliitto ry

- **Tehtävät ja toiminta joukkoliikenneasioissa**
  - toimii kaupunkien joukkoliikenteen yhteistyö- ja etujärjestönä
  - laatii suunnitteluohjeita mm. joukkoliikenteen huomioonottamiseksi tie- ja katusuunnittelussa
- **Yhdysenkilö tiesuunnittelun joukkoliikenneasioissa**
  - Helsingin seudulla Paikallisliikenneliiton sopimusliikennetoimikunta, muissa kaupungeissa jäsenyritykset

Muita tahoja

Tiehankkeiden suunnittelussa juna-, laiva- ja lentoliikenne on tarpeen ottaa huomioon mm. terminaaliyhteyksien ja -järjestelyiden suunnittelussa sekä liityntäliikenteen osalta. Näiltä osin yhteystahoja ovat **Ratahallintokeskus, VR-yhtymä, Ilmailulaitos ja Finnair Oy sekä satamalaitokset.**

Maakuntien liitot ovat mukana liikennejärjestelmäsuunnitelmien laadinnassa ja muissa laajemmissa liikenneselvityksissä ja -suunnitelmissa, jota kautta heillä on yleisnäkemys joukkoliikennekysymyksistä. Maakunnan liitoilta on saatavissa lähtöaineistoa liikenteen ja maankäytön osalta sekä mm. työssäkäyntiliikenteestä.

Pääkaupunkiseudulla kuntarajat ylittävän seutuliikenteen järjestämisestä vastaa **Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta YTV**, joka on erityislakiin perustuva pääkaupunkiseudun kuntien yhteistoimintaelin. YTVllä on hyvät tiedot mm. joukkoliikenteen matkustajamääristä.

TARKISTUSLISTA JOUKKOLIIKENTEN KÄSITTELYSTÄ TIEHANKKEESSA

Selvitä joukkoliikenteen nykytila

Selvitä tiejakson linja-autoliikenne (linjat, vuoromäärä, liikennöitsijät)

Selvitä ja inventoi pysäkit (sijainti, varustetaso, yhteydet pysäkillä, käyttäjämäärä)

Selvitä joukkoliikenteen erityiskohteet (terminaalit, koulut, sairaalat jne.)

Hanki ja inventoi joukkoliikennettä ja maankäyttöä koskevat suunnitelmat

Toimi yhteistyössä muiden kanssa

Toimi alusta alkaen yhteistyössä joukkoliikenteen suunnittelijoiden, liikennöitsijöiden, lupaviranomaisten ja kaavoittajan kanssa

Hanki joukkoliikenteen lähtöaineisto sekä selvitä ongelmat ja parantamistarpeet liikennöitsijöiltä ja muilta yhteistyötahoilta

Varmista joukkoliikennetarpeiden toimivuus vuoropuhelulla suunnittelun kuluessa

Muista joukkoliikenneasiat suunnitelmien esittely- ja käsittelytilaisuuksissa

Määrittele lähtökohdat ja tavoitteet joukkoliikenteen osalta

Selvitä joukkoliikenteen kehittämistarpeet ja näkymät

Selvitä palvelutaso-odotukset nykyisen ja suunnitellun maankäytön kannalta

Tarkista tarpeet eri joukkoliikennemuotojen yhteensovittamiselle (liityntäliikenne)

Määrittele lähtökohdat ja tavoitteet joukkoliikennetarpeiden suunnittelulle (joukkoliikennetarpeet, pysäkkien tavoitettavuus, varustelutaso ja pysäkkiyhteydet, joukkoliikenteen erityisjärjestelyjen tarve, joukkoliikenteen esteettömyys)

Yhteensovita lähtökohdat kevytliikennejärjestelyjen kanssa

Hanki yhteistyötahojen hyväksyntä lähtökohdille ja tavoitteille

Suunnittele joukkoliikennejärjestelyt

Suunnittele pysäkkien sijoittaminen, pysäkkiyhteydet, saattoliikenne ja pysäkkivarustelu

Suunnittele terminaaliyhteydet, liityntäpysäkit ja erityiskohteiden joukkoliikennejärjestelyt

Suunnittele joukkoliikenne-etuudet ja muut erityisratkaisut

Tarkista liittymä- ym. mitoitukset joukkoliikenteen kannalta

Tarkista yhteensopivuus kevyen liikenteen järjestelyiden ja muiden ratkaisujen kanssa

Tarkista matkustajainformaation tarpeet

Esitä joukkoliikennetarpeet selkeästi suunnitelmissa

Kuvaa joukkoliikenteen nykytila ja suunnitellut ratkaisut selkeästi yleiskartoilla tarvittaessa omia joukkoliikennetarpeita käyttäen

Kirjaa suunnitelmaselostukseen joukkoliikennettä koskevat lähtökohdat ja tavoitteet sekä suunnitellut ratkaisut ja perusteet niille omina alakohtinaan

Ota joukkoliikenne huomioon esittelyaineistossa

Muista joukkoliikenteen yhteistyötahot suunnitelmien käsittelyssä ja jakelussa

Ota joukkoliikenne huomioon rakentamisvaiheessa

Muista joukkoliikenne ja pysäkkijärjestelyt työnaikaisten liikennejärjestelyjen suunnittelussa

Pidä opastus ja pysäkkiyhteydet kunnossa työn kuluessa

- Informoi liikennöitsijöitä riittävästi ja ajoissa rakentamisen alkamisesta ja joukkoliikennettä koskevista muutoksista rakentamisen aikana ja hankkeen valmistuessa

ISBN 951-726-882-3
TIEH 2100013-02